

АНОТАЦІЯ

Мосін А.В. Стратегічне планування регіонального розвитку в системі публічного управління в умовах глобальних викликів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 2025.

Дисертація присвячена актуальній науковій проблемі модернізації системи стратегічного планування регіонального розвитку в системі публічного управління в умовах глобальних викликів. Актуальність теми зумовлена кардинальними змінами в характері управління територіальним розвитком під впливом глобалізації, технологічної революції, екологічних загроз та геополітичної нестабільності, а також необхідністю розробки інноваційних підходів до стратегічного планування в умовах децентралізації влади та євроінтеграційних процесів.

У дисертації здійснено теоретико-методологічне обґрунтування та розроблено практичні рекомендації щодо модернізації системи стратегічного планування регіонального розвитку в умовах глобальних викликів.

Проаналізовано еволюцію теоретичних підходів до стратегічного планування регіонального розвитку від механістичних моделей централізованого планування до сучасних концепцій складних адаптивних систем, багаторівневого врядування та мережевого управління. Встановлено, що традиційні лінійні моделі планування змінюються нелінійними підходами, які враховують емерджентні властивості регіональних систем, їх здатність до самоорганізації та адаптації до динамічних змін зовнішнього середовища. Дослідження концепцій системного підходу, теорії складності та інституціонального аналізу показало необхідність розвитку нових концептуальних рамок для всебічного розуміння складних планувальних процесів у контексті регіонального розвитку. Особливого значення набуває

методологічний плюралізм, що інтегрує позитивістські, конструктивістські та критичні підходи для забезпечення комплексного аналізу багатовимірності та динамічності сучасних управлінських процесів.

Досліджено структурно-функціональну архітектуру системи стратегічного планування через призму багаторівневої організації взаємопов'язаних елементів, що забезпечують цілісність та ефективність планувальних процесів. Концептуальна модель, що включає діагностичну, інтерактивну, ціннісну та обмежувальну підсистеми, дозволяє зрозуміти механізми інтеграції різних функціональних компонентів у єдину систему. Виявлено трансформацію взаємовідносин суб'єктів та об'єктів планування, що характеризується переходом від ієрархічних до мережових форм взаємодії та розвитком партисипативних механізмів залучення стейкхолдерів. Цифровізація управлінських процесів створює нові можливості для широкої участі стейкхолдерів, підвищення прозорості та покращення доступу до інформації, але водночас актуалізує питання подолання цифрової нерівності та забезпечення інклюзивності планувальних процесів.

Розроблено типологію глобальних викликів стратегічного планування регіонального розвитку шляхом багатовимірної класифікації за структурними характеристиками, темпоральною динамікою та просторовими проявами, що включає шість категорій викликів (економічні, технологічні, екологічні, соціальні, культурні, інституційні) з урахуванням синергетичних ефектів їх взаємодії та розробкою системи кількісних і якісних індикаторів оцінки впливу.

Обґрунтовано теоретичні засади резильєнтності регіональних систем через інтеграцію концепцій адаптивного управління, організаційного навчання та динамічних здібностей, що дозволило розширити розуміння резильєнтності як багатокомпонентної характеристики з чотирма складовими (структурна стійкість, адаптивна гнучкість, трансформаційна здатність, антиципативна готовність) та п'ятьма підсистемами формування з врахуванням темпоральних аспектів.

Здійснено системний аналіз інституційного забезпечення стратегічного планування регіонального розвитку в Україні, який виявив розгалужену

нормативно-правову базу при недостатній інтегрованості планів різних рівнів, слабкій координації між суб'єктами та обмежених можливостях інформаційно-аналітичного забезпечення. Організаційна архітектура включає чітко визначені повноваження суб'єктів планування від центрального до місцевого рівня, однак характеризується фрагментарністю управлінських функцій та недостатньою спроможністю інституцій регіонального розвитку. Виявлено системні недоліки чинної практики через емпіричну верифікацію ефективності стратегічного планування, включаючи недостатню обґрунтованість стратегічних цілей, неспіввимірність планових і фактичних показників та формальний характер процедур моніторингу. Компаративний аналіз регіональних стратегій показав значну варіативність їх якості та підходів до планування, що свідчить про потребу в стандартизації методологічних підходів та поширенні кращих практик між регіонами. Оцінювання вразливості регіонів України до глобальних викликів виявило істотну диференціацію територій за рівнем схильності до ризиків, чутливості до впливів та адаптаційної спроможності.

Розроблено концептуальну модель модернізації системи стратегічного планування регіонального розвитку, яка інтегрує принципи адаптивності, партисипативності та інноваційності у цілісну систему шести взаємопов'язаних компонентів (нормативно-правового, методологічного, ресурсного, аналітично-інформаційного, комунікаційного та освітнього) з конкретизацією механізмів їх функціонування для забезпечення системної ефективності планувальних процесів.

Запропоновано методологію впровадження інноваційних методів стратегічного планування через поетапне застосування технологій форсайту, геоінформаційних систем та принципів гнучкого управління для підвищення якості прогнозування та адаптивності планувальних процесів. Розроблені рекомендації щодо застосування геоінформаційних систем включають створення комплексної інформаційної бази для аналізу регіональних ресурсів, виявлення просторових диспропорцій та моделювання сценаріїв просторової організації економічної діяльності з використанням технологій великих даних. Формування адаптивних механізмів планування передбачає скорочення

горизонту планування регіональних стратегій, запровадження щорічного коригування стратегій за спрощеною процедурою та впровадження принципів гнучкого управління через міжвідомчі команди та регулярні ітерації планування. Обґрунтовано концепцію партисипативного стратегічного планування з розробленими механізмами залучення громадськості через цифрові платформи комунікації та краудсорсингові інструменти, що включають організацію громадських обговорень у різних форматах, проведення онлайн-опитувань та створення консультативно-дорадчих органів при органах влади.

Розроблено систему управління ризиками регіонального розвитку на основі ризик-орієнтованого підходу з інтеграцією процесів ідентифікації, аналізу та мінімізації загроз у загальний цикл розроблення стратегій із застосуванням SWOT- та PESTLE-аналізу, сценарного моделювання та створення регіональних координаційних рад з питань управління ризиками.

Розроблено систему забезпечення економічної безпеки регіонів через комплексну модель управління ризиками, що поєднує превентивну діагностику загроз, структурну модернізацію господарських комплексів та розбудову міжсекторальних платформ співпраці для ефективної протидії основним викликам економічній стабільності територій.

Обґрунтовано стратегічні імперативи регіонального розвитку в контексті децентралізації через розроблення збалансованої моделі територіального управління, що поєднує економічну ефективність, соціальну справедливість та екологічну сталість з багаторівневим механізмом координації та системою зміцнення фінансової спроможності громад на основі поліцентричної просторової організації.

Визначено практичні заходи імплементації розроблених підходів через організаційно-правові, інституційні та фінансово-економічні механізми створення сприятливого середовища для впровадження управлінських інновацій, включаючи нормативно-правові зміни, інституційний розвиток та інформаційно-аналітичну модернізацію планувальних процесів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання органами виконавчої влади при формуванні державної

регіональної політики, розробці стратегій регіонального розвитку, удосконаленні організаційно-правових механізмів стратегічного планування; органами місцевого самоврядування при розробці стратегій розвитку територіальних громад, впровадженні партисипативного планування, розвитку цифрового врядування; агенціями регіонального розвитку, громадськими організаціями при налагодженні стейкхолдерської співпраці, впровадженні проєктів регіонального розвитку; закладами вищої освіти при підготовці фахівців у галузі публічного управління, регіонального управління та стратегічного планування.

Ключові слова: стратегічне планування, регіональний розвиток, глобальні виклики, публічне управління, модернізація системи, резильєнтність, адаптивність, партисипативність, ризик-орієнтований підхід, децентралізація, багаторівневе врядування, інноваційні методи, цифровізація, сталий розвиток, міжсекторальна співпраця.

